

előbb, nincs lazálás, elernyedés, neked feladatod van, kiáltottam magamnak, és már pattantam is, nagyot szippantottam a puszkaporos levegőből, szőrös mellemet az ég felé tártam, és felordítottam eltorzult arccal, hogy itt vagyok, itt, de csak a fenyőkkel borított hegyek visszhangozták ezt a kétségbeesett, szomorú sikolyt. Magam miatt tettem ezt az egészet, nekem mindegy volt, hogy melyik oldalon állok, önző voltam a kívánt halálommal. Igen. És talán ez mentett meg tőle, ez tett sebezhetetlenné. Minél jobban akartam, annál jobban elkerült. A többiek elestek, kibuktak, jajgattak, csak én álltam ott, mint valami ledönthetetlen, megsemmisíthetetlen torony, amely nem világít ugyan, de intő jel azért lehet.

Majd monotonná vált ez az egész. Megszokássá, mint amikor zúg az ember füle, de már nem hallja, észleli. Lépní kellett, menni kellett hosszú hónapok után. Leszegett fejjel, szégyenkezve érkeztem meg a városomba, mint aki vétkezett, mint akit kiebrudalt az élet. De nálam ez a halál volt. Igen.

Az asszony már nem az az asszony volt. A fiunk nem került szóba. Hát visszajöttél, mondta, és elhúzta a száját. Biztos voltam benne, van valakije. Talán így is volt ez mindig. Velem, de mégse velem. Lehet, hogy ez is ösztökélt engem, hogy elmenjek keresni a halált a hegyek közé, ahol a puszkapor és az ágyúdőrej keveredik a viharral, az alacsonyan úszó sötét fellegekkel. Később hallottam, bolondnak nevez a hátam mögött, hasznavehetetlen őrlőnek. Pedig csendes voltam, már-már alázatos.

Ha tehettem, elmentem otthonról. Fokozatosan rászoktam a piacra. Néztam az árukat, az árusok és a vevők arcát majd' mindennap. Egyesek már előre köszöntek, meg-megálltak pár szóra, sőt meg is rázták a kezem. Egy új világ indult el velem, uram. Először nem is hittem, de döbbenet tapasztaltam, zsibbad a fájdalom. Lassan kizsibbad belőlem. És elfogadtam ezt. Felvállaltam.

Egy félnótás fiúval kezdtem el barátkozni. Ő is téblábolt néha a piac feletti galérián az asztalok között. Ott itta a borát, ahol én. Gyorsan ment. Már együtt mentünk az úton, és már együtt is jöttünk vissza. Irányítani kellett, majdnem vigyázni rá. És ez elégedettséggel töltött el engem, úgy éreztem, feladatot kaptam. Nemeset. Apáskodtam, és mind ritkábban jutott eszembe az elmúlt idő. De azért, ha három órát alszom egyfolytában, akkor nagyon, de nagyon elégedett vagyok. Így legyen, maradjon, uram. Így.

Antal Balázs

Rémeim

A zsákos bácsi kijött a házból, és a zsákot a kezében hozta. Odabent volt az udvaron, mi meg a kerítésen kívül, az utcán, még nem is annyira közel, és amikor elindult, nem arra indult, hanem hátrament a kicsi, ráncos öreg a kicsi, ráncos háza előtt a fejébe nyomott nagy kucsmában, amely nagyobb volt majdnem, mint ő maga, meg az ormótlan gumicsizmában, ami egyenesen a nadrágja szárából nőtt oda neki, és nehezebb lehetett még a csontjánál is, amilyen erőlködve lépegetett benne. Maga előtt tartotta a zsákot, egészen fölé görnyedve, minthogyha nem is igazán ő vinné, hanem

az húzná magával, és csak kevés híja, hogy bele nem zuhan fejest. Megszorítottam mama kezét, ahogy néztem az öregemet meg a kihajtott szájú mocskos kenderzsákot, amiből tápot szórt a tyúk elé a kerítés lukain át, még csak nem is a drót fölött, nem emelte olyan magasra, lerítt róla, hogy nem bírja. S hogy ugyanúgy nem bírt volna se beletenni, se aztán előhúzni belőle semmilyen kisgyereket.

Persze már akkor is tudtam, hogy az erő az ilyesmihez nem a testben van. Hogy a test nem minden. Én is erősebb voltam annál, mint amit a többiek kinéztek belőlem. És azelőtt őt is egészen másnak és máshol láttam. Nálunk az erdőnek két arca volt. A hegytetőn sűrű sorokban kövér és gömbölyű fák zúgtak a mező felett. Kabóca-cirpegéses nyarak illatát hozta onnét a szél. Ám az a méregzöld suhogás odébb lezúdult a völgybe, körülölelte az apró víznyelőt meg a partján a tanyát — és onnan már a hideglelés szállt felfele. Hogyha az szállni tud. A dögkút előtt vezetett le az út a dombról. Az aljban a szálas jegenyenyárok elé fordult, és úgy tartott az apró tanyához a patak zugában, ahol időnként tóba gyűlt a víz. Azon a vizenyős lapályon jött elő a zsákjával a fák közül, amelyekről tépetten lógtak a levelek, az út meg csupa sár volt, abban tapicskolt, közben fűtyült a szél és csapott a keményen pergő, aprószemű eső.

Feküdtem mama mellett a nagy fejű ágában az Olajfák hegyén összekulcsolt ujjakkal imádkozó Jézuska képe alatt. Hosszú, vékony ujjai voltak, a mutatóujjait nem zárta össze, kinyújtotta egymáson. Nem aludtam még, mert nem tudtam elaludni. A hely is szűk volt kettőnek, csak a magas fejtámlája miatt tűnt nagynak az az ág. Belekezdett a mesébe, hogy elaludjak, de ő aludt el mesélés közben, én csak vártam a végét, és böködtem meg szólongattam, hogyha benne rekedt a szó. Azt mondta, nem aludt el, csak a szemét pihenteti. A patás emberről mesélt, akinek elindult a fogából a vér, és aztán sehogy nem állt el, pedig szaladgált fűhöz-fához. A kórkóról. A fiúról, akinek a bokája beszorult a bicikli küllői közé, a kerék kicsavarta neki, aztán görbe maradt a lába örök életére. A rézfaszú bagolyról. A kilótt szemű emberről. A ferde nyakú asszonyról, de hogy az hova és mi közé tette a fejét, ami kitekerte, arra nem emlékszem már.

Mentünk mamával ketten a kabátjainkban, és megszorította a kezem, ha valahol meglátott valakit egy udvaron, vagy hogyha szembejöttek velünk. Amikor köszöntem, akkor kiengedte a markából a markom. Amikor nem, akkor kiengedte és újra megszorította. Végül kiengedte. De mindig jött valaki, vagy ha nem, akkor mi értünk oda valahova. Ahogy a kapu elé értünk, akkor is szorongatni kezdett. Leizzadtam egy pillanat alatt és bennem rekedt a hang. Szorongatott és szorongatott. Azután köszönt, és akkor én tudtam, hogy most már így is, úgy is észrevett bennünket. Vagyis engem. Mamának mindegy.

Egyszer összehajtvá, a hóna alatt hozta a zsákot, másszor meg telitömve vetette át a vállán, mikor az erdőből előjött ott a lenti úton. Olyankor csupa kidudorodás meg görcs volt az oldala, mintha krumplival volna teli. De én tudtam, hogy nem azzal van. És tudtam, hogy mit csinál, amikor a dögkúthoz ér. Billegett meg imbolygott a súly alatt a rossz lábával, folyton változó, át- meg átalakuló arccal, hol füstös és belapult, hol porcukrosan borostás, hol meg nagy, görbe orrú képével az erdő melletti sáros úton a ködgubás novemberi hidegben, vagy a végtelen esők közötti úrben, szürke munkáskabátban, foltos munkásnadrágban, a fején magányos fűtyülővel meredő barna svájci sapkával. Nem tudtam volna megmondani, hogy a tanyán lakik-e, vagy

csak úgy valahol ott, valami erdőmélyi mézeskalácsházban. Csak hogy arrafelé. És nem a mi utcánkban, még hogyha az az utca vége is. Senki sem mondta, hogy a mi utcánkban lakik.

Reggel nem akartam óvodába menni. Anyu és apu nagyon korán indult a buszhoz a munkába, mamával ketten maradtunk otthon. Mindenfelét kitaláltam, hogy lassítsam az öltözést. Aztán az utcán is rendre meg-megálltam, lecövekeltem magam. Amikor végül fölértünk, sírni kezdtem. Akkor mama is sírt. Miután otthagytam, egész nap csak tengtem-lengtem a többiek között. Az ebédet az asztalra hánytam. Utána nem mentünk, és nem lettem rosszul. Sokkal érdekesebb dolgokkal kezdtem foglalkozni. Volt egy nagy, borító nélküli természetrajzi képeskönyvünk. Ki tudja, honnan került oda, kié lehetett. Többször kidobtuk, mégis mindig visszakerült a padlásra, ahol aztán valamelyiken megtaláltuk egy doboz mélyén. Azt lapozgattam. Bámulatos majmok voltak benne, meg repülő mókusok és repülő rókák. Mama mesélt róluk is napközben. Napvilágnál napos meséket mondott. Vagy a rokonokról beszélt a régi fotókat előszedve. A hosszú előszobában rugdostam a labdát, és közvetítettem hangosan közben a meccseket, mikor meg mama kiment, az udvaron, a kertben szaladgáltam. Megálltam a gazba fült szomszédos porta mellett, ahol már nem laktak réges-régen, és a dzsungelszerűen elvadult kert vadállatait lestem. Hogy majd felnyújtják az ormányukat az elefántok, s a fák fölött imbolyogni kezd a hosszú nyak végén a zsiráffej.

Sokat nézegettem egy képet egy rideg, sivár szobáról. Ott hányódott a családi fotók között a fényképesdobozban. Először azt gondoltam, talán valamelyik rég halott rokonhoz, nagyszülőhöz, dédszülőhöz lehet köze. Ahhoz a titokzatos világhoz, amit nem ismertem, csak a homályos, teljesen soha össze nem álló történeteket a családról, ahol mindenki szeretett mindenkit, de a bolondulásig. Sok, nagyon sok halott rokonunk volt. Mintha nem is élt volna már senki. De mintha azzal együtt mégis mind itt lennének velünk, valahonnét mindig hallanának és látnának bennünket, olyankor is, amikor nincs ott senki. Fehér szoba látszott a képen, szűken mért boltíves mennyezet. A háttérben beugró, kazettás ablak. Középen egyszerű faasztal, egyszerű faszék. A székre terítve valami, az asztalra kirakva valami. Egy falba vert szögről sötét zubbonykabát lóg, egy másikon feltekert korbács, vagy valami ahhoz hasonló. És más semmi. Aztán belépett ebbe a szobába a zsákos bácsi, és akkor már ő is ott volt. A léptei kopogtak a rideg betonpadlón, a szék lába pedig karistolt, amikor kihúzta az asztal alól, és recsegett, amikor ráült. És az asztal is recsegett, amikor feltette rá a zsákot.

Mentünk ketten mamával kézen fogva az út szélén, nagyon sok helyre mentünk együtt, amíg anyuék rá nem jöttek, hogy nem járok óvodába. Mama két testvére a falu átellenbeni végein lakott, mi a harmadikon. A negyediken lévő temetőbe a halott testvérehez, nagyapához, meg a mama szüleihez jártunk, hogy ők is ismerjenek meg engem, bár amúgy a fejembe is beleláltak. Majdnem mindenkiről tudtam, hogy hogyan halt meg, mennyit szenvedett előtte. Mentünk együtt kézen fogva az utcán, és amikor valakivel találkoztunk, mama megszorította a kezemet. Nem minden találkozásnál szorította meg, és egy idő után már tudta, hogy egyáltalán nem kell megszorítania, akkor is köszönni fogok. Olyanoknak is köszöntem, akiknek ő nem akart volna. Résegeknek meg cigányoknak. Mentünk és én tátottam a számat, akaratlanul is észrevettem minden utcát és minden házat, ahova pedig nem láttam be jól, azt is elképzeltem magamnak, méghozzá a valóságnál akár sokkal pontosabban is.

Lakott egy öregember egy hulló vakolatú, eleve az árokban épült, betört ablakú kockaházban. Sötét képe volt, és olyan lapos, mint akit vasalóval többször arcon vágtak. A másik, a sánta, a falu közepén élt, nagy házának ablakai sötétben, hidegen ásítottak az utca felé, csak úgy függöny nélkül, udvara, kertje kopár és gondozatlan. Nagy orrú, ráncos, durva arcú ember volt, a görbe jobbjának térde majdnem a felezővonalig belógott, amikor biciklizett, mert talán kicsavarta neki valamikor a küllő. A harmadik, a magas, szürke arcú, porcukrosan borostás, a temetőbe vezető utcán lakott egy félig bedőlt romban a vadon nőtt bozót sűrűjében. Ha jöttek, imbolyogtak fényes délelőtt is. Ha imbolyogtak, nem köszöntek vissza, vagy csak valamit morogtak, amit vehettem annak is, meg nem is. Senki sem mondta, hogy nem ők azok, hanem ez a kicsi, görnyedt hátú, nagyon-nagyon öreg és gyöngye bácsi. Akinek különben szelíd a tekintete és jámbor a pókhálósan ráncos arca.

Sokat nevettem, játszottam magamban, a fejemben folytattam a megkezdett történeteket. Csak arra nem tudtam rájönni, a vérző fogú emberrel végül mi lett. Mama nem értett meg mindig, azt mondta, ő nem is mesélt nekem ilyet. Öreg volt már akkor is, folyton gyötörte valami, egyik baj jött a másik után, vándorolt benne a fájdalom, én meg azt nem értettem, hogy miért nyög mindig és miért imádkozik annyit. Senki sem értette közülünk, akikkel együtt élt, akik meg értették, kezdtek sorra meghalni, jártunk a temetésekre, kinn a hullaház előtt hallgattam, ahogyan odabent felzokognak a koporsó mellett, mikor nagy, vaskemény kopácsolással a fedelet rászögeelik. Elgondoltam a felgyűrt ingujjú bácsikat a szájuk közé kapott hosszú ácsszögekkel, ahogy a válluk fölé emelt kalapácsaikkal olyan mesteremberesen odacsapnak. Mibélénk is bevették a szöveget azok a kalapácsok. Mint ahogy a Jézuskába verhetnék egykor. Aki maga a szenvedés volt. Ezt a pap bácsi mesélte ezeken a temetéseken, de erről mama is nagyon sokat tudott.

Néha mihozzánk jöttek, mama öreg testvérei látogattak meg minket, nagy-nagy-néném. Vagy a szomszédok jöttek át, többnyire töpörödött, görbe hátú, ferde nyakú, feketébe öltözött, vén nénikék. Olyankor együtt nyögdöstek, és néha fel is sorolták, melyiküknek van több és nagyobb baja meg betegsége. Mindent tudtak, ami a faluban és a világban történt. Hogy melyik öreg ment neki a nagy télben a hegynek mezitláb, és hogy hol találták meg aztán jéggé fagyva. Végül is, gondoltam, attól, hogy a gyerekekért egy öreg jön el, az öregekért nem jöhet el gyerek, akkor pedig el kell nekik menniük maguktól. De hallottam sok minden másról is, nagyon betegekről, iszásokokról, bélpoklosokról, tolvaj cigányokról és cudar szomszédokról. Időnként együtt sopánkodtak olyan vénségekről, akiket ezer éve tettek a föld alá. Aki meghalt, az nekik mind áldott jóember volt, szinte szent már. Akik élnek, azokkal meg csak a baj van.

Mama szobájában az ajtó felett kereszt függött, rajta a szenvedő Jézuskával. Asztalán talpas bádogkereszt állt, ráfűzve két olvasó, az egyiknek feketék, a másiknak fehérek a szemei. Imakönyvek foszló borítókkal, csörgő, áttetszően vékony lapokkal. Estelente duhogott a fehér olajkályha. A miénken a másik szobában volt egy kicsi, kerek kajütblak, látszottak a sötétben a lángok. A mamáén nem volt. Nála másféleképpen érződött a hideg és a meleg, talán pont emiatt. Mama nagyon-nagyon-nagyon öreg volt. Úgy mesélt a kutyafejű tatárokról, mintha az egész az ő kislánykorában történt volna. Mondani nem mondott ilyet, de nem lehetett másként. Elképzelttem,

ahogy az erdőbe fut előlük, két hosszú szőke copfja a vállát verve villog mögötte a gömbölyű fák alatt, a dombhajlat méregzöld ívén. Persze nem tudtam elképzelni kislányként, a haja ősz volt és nem szőke, egy másik kislányt képzeltem el olyankor. A törökökről is, akik a templomot építették, úgy beszélt, mintha ismerte volna őket. Mesélt az alagútról, ami a templom alól az egri várig vezetett. Tulajdonképpen mindenről úgy mesélt, mintha az ő életében és minálunk, ott a falu közt esett volna meg, vagy legfeljebb a szomszéd faluban, és semmi más nem is létezett volna a világon a Csernely-patak völgyén kívül.

A völgy innenső felére a temetőből lehetett jól rálátni, az utcák fölé emelkedő dombtetőről, félúton az erdő felé. Az erdőre is onnan nyílt kilátás. Az útra, ahogy valaki ott cipeli a vállán átvetve a zsákját a gerincen. Kiismertem magam a sírok közötti ösvényeken, bár sok volt a kacskaringó, és a rokonok sokkal jobban szétszóródtak annál, mint amit a szívemben gondoltam el a szóródásról, ha azt a ragaszkodást vettem alapul, amit a mama történeteiből felfogtam. Nem lehetett eltévedni, betájoltam magam észrevétlen abból, hogy a falu melyik fertálya feküdt ki épp a szemem elé a háttérben, s a sírkertben állt a templom is, elég volt felnézni rá, hogyha kellett, de nem kellett sosem. Egy darabig odalent jártunk valakihez, a házához, aztán meg idefent, a háza felé néző sírhoz. Ketten teletipegtük lányomainkkal a hosszú völgyet meg a völgy oldalát, s a kásás dombteteji keréknyomósvényeket. Telebeszéltük ketten a szavainkkal az erdős völgy csöndjét. Egy nap a kicsi öregnek a sírjához is elmentünk. Aztán, bár azokhoz nem jártunk, azt is megtudtam, hol van a másik háromé. De a zsákos bácsi még akkor is ugyanúgy ott mászkált az Úszó völgyének csupasár csapásán.

Amikor nem akartam köszönni, olyankor az orromat túrtam. Az mindig tele volt. És akkor mama is láthatta, hogy elfoglalt vagyok. Ennek sosem örült. Megrángatta a könyököm, hogy az ujjam szabaduljon ki a lyukból. Lassan rájöttem, hogyha köszönök, akkor maradok észrevétlen, mert aki nem köszönt, azt mindig megjegyzték. Nem voltam szófogadóbb, mint mások, csak jobban tartottam a feltűnéstől. Mégsem akaróztam aznap a zsákos bácsinak köszönni. De hát mama megszorította a kezemet. Akkor az egyszer éreztem úgy, hogyha köszönök, nem maradok észrevétlen. Ám szorongatta, és én akkor köszöntem. Mindenkinek *csókolomot*, fiatalnak, öregnek, férfinak, nőnek. Kivétel egyedül a pap bácsi volt, neki azt kellett mondani, hogy *dicsértessék a Jézus Krisztus*. De nekem elég volt egyedül a *dicsértesséket*. Nem tudtam, miért, de nem is találkoztunk valami sokszor a falu közt a pap bácsival.

Nem emlékszem, mi lett a vége, de biztosan köszöntem, és mégsem történt velem semmi. Se akkor, se később, mikor magamban jártam arra. A fénykép a szobával valójában megiratlan képeslap volt. Az erdő hideglelés oldalára odaszoktam, sokat tanyáztam felette a hegyoldalban, sokszor mentem végig a fák előtti úton a tanyához, egy darabka mézfehér csöndhöz. A három öreg inkább csak középkorú lehetett, amikor elvitte mindegyiket az alkohol meg a rendszertelenség meg az alultápláltság meg a mosdatlanság meg a hidegség. Meg a magány. Egyikük háza eleve romokban állt, a kivasalt arcúét meg elbontották. Eszembe sem jutott félni tőlük. A kicsike vénséges öreg bácsitól, akit aznap reggel láttam, végképp nem kellett. Nem féltem senkitől, a veszekedős szomszédától sem féltem, a feleségétől sem, senkitől.

Egy öregasszonytól mégiscsak féltem, aki minden nyáron veszekedett velem, mert a nálam hat évvel idősebb unokája azt hazudta neki, hogy megvertem. Rádásul